

A történelmet be kell vallani

Megemlékezés a délvidéki magyar népirtás 66. évfordulójáról

A mai napig nem tisztázott, hogy az 1944-45-ös délvidéki magyar népirtásnak tulajdonképpen hány áldozata van, hiszen évtizedekig nemhogy kutatni nem lehetett az eseményeket, beszélni sem nagyon mertek róla. Az újszegedi Rendezvényházban magyarországi és vajdasági politikusok, közéleti személyiségek, történészek, a téma szakavatott ismerői – immár második alkalommal – emlékeztek meg a megtorlás évfordulójáról, majd tudományos konferencián ismertették a kutatások legújabb eredményeit.

Matuska Márton publicista, aki az elsők között foglalkozott a témával, elmondta, a mai napon két helyen is folyik megemlékezés, itt Szegeden és Újvidéken, ahol a pravoszláv egyház által szervezett eseményen a razzia (1942. január 23., „hideg napok”) áldozatairól emlékeznek meg. Ez utóbbin az elmúlt évek során a vajdasági magyar pártok és civil szervezetek képviselői rendre megjelentek, és együttérzésüket fejezték ki az ártatlanul meggyilkolt szerb és zsidó áldozatok iránt, de a szervezők sohasem engedélyezték nekik a hivatalos protokoll szerinti koszorúzást. Talán véletlen, hogy a két gyászos esemény napja egybeesik, de az nem, hogy a '44-45-ös népirtás tulajdonképpen vérbosszú volt, kegyetlen válasz az újvidéki razziára. Évtizedekig Tito nyugatbarát politikája és Magyarország szocialista elkötelezettsége miatt szőnyeg alá söpörték a témát – leszámítva 1-2 nyugat-németországi és USA-beli publikációt, csak a történelmi VMDK 1990-ben történő megalakulása után kezdtek nyilvánosan is beszélni arról, mi történt a magyar lakossággal '44-45-ben. A szerb állam a mai napig nem tette meg azt a gesztust, amit Magyarország az újvidéki razzia utáni kárpótlással azonnal megtett: elismerte felelősségét, sőt később, a „hideg napok”-ról készült filmmel mintegy bocsánatot is kért. A szerb állam ezzel adós maradt, a megtorlás áldozatainak a mai napi nincs méltó emlékhelyük sem Csúrogon, sem Újvidéken, sem másutt. Joggal várjuk el, fogalmazott Matuska, történjen meg a teljes feltárás, a tetteseket nevesítsék és büntessék meg, mert ezek a bűnök sohasem évülnek el. Sőt, a bocsánatkérés mellett a kártérítés igénye is jogosan felmerül. Ahogyan létrejött pl. a francia-német történelmi megbékélés, úgy az EU-n belül a szerb-magyaroknak is mielőbb meg kell történnie, szegezte le Matuska.

A gondolatsort folytatva Glatz Ferenc akadémikus, a szerb-magyar történelmi megbékélés bizottságának magyar elnöke előadásában már a konkrét együttműködés formáira is kitért. A halottakat el kell temetni, függetlenül attól, melyik politikai oldalon harcoltak, szögezte le az elnök, különben nincsen megbékélés sem magunkkal, sem másokkal. A történelmet be kell vallani, mert csak akkor tudunk továbblépni. Az akadémikus ismertette a különböző nemzeti megbékélések hozadékát, leszögezve: nekünk is ezt az utat kell követnünk, gazdasági, politikai, történelmi érdekünk egyaránt ezt diktálja. Ha nem tisztázzuk múltunkat, nem beszéljük ki a szomszédainkkal fennálló konfliktusainkat, vélt vagy valós sérelmeinket, nem tudunk majd élni az EU nyújtotta lehetőségekkel, kimaradunk a határokon átnyúló infrastrukturális beruházásokból, a gazdasági nagyprojektekből, a tőke elkerül bennünket, egyszóval lemaradunk és túllépnek rajtunk. Pedig mind a két országot, Szerbiát és Magyarországot is, azonos érdekek vezérlik, miközben az EU-normákhoz igazodva tudni kell kihasználni a lehetőségeket. A sérelempolitika ezt egyenesen akadályozza. Nemcsak a magyaroknak kell egyszerre több szomszédal – nevezetesen öttel – „tisztázó harcot” folytatnia, ugyanez vár a szerbekre is. Minden fél között létrejött megbékélés – a tapasztalatok azt mutatják – más, mindegyik különböző hozzáállást igényel. Egy valami biztos: ha nincs empátia, megbékélés sem lehetséges. A politika jó szándéka nélkül sohasem kezdődhetek volna meg ezek a tisztázó folyamatok, a vegyes bizottság létrehozása. Glatz kiemelte, hogy a legnagyobb nyitottságot tapasztalja a szerb kollégák részéről, és a közös programokban is könnyedén és sikeresen megállapodtak. A középpontban a délvidéki áldozatok felderítését célzó, széles körű levéltári kutatások beindítása, a II. világháború eseményeivel összefüggő nemzetközi konferencia megrendezése, tanulmánykötetek és forráskiadványok elkészítése, az áldozatok számára egy központi emlékhely létrehozása áll.

A. Sajti Enikő a Katolikus egyházi források a magyarok elleni partizán megtorlásokról című dolgozatában sok új adattal rukkolt elő. A kalocsai főegyházmegyei levéltárban több adatra bukkant, amelyek arról tanúskodnak, hogy a katolikus egyház tudott a vérengzésről, tiltakozott a kivégzések, elüldözések ellen, intézkedéseket

sürgetett a magyar kormánynál, sőt a Vatikánt is értesítette. (A Vatikánban található iratok a mai napig nincsenek felkutatva.) Mindszenty

hercegprímás a kalocsai érseknek írt levelében egy bizottság felállítását sürgette, amely a délvidéki népiirtásról beszerzett adatokat eljuttatná külföldi egyházi lapoknak. Arról nincs adat, hogy ez megtörtént volna.

A konferencia délutáni részében Csorba Béla, Mezei Zsuzsanna, Forró Lajos tanulmánya következett, az egybegyűlteket pedig Répás Zsuzsanna h. államtitkár, Becsey Zsolt államtitkár és Teleki Júlia üdvözölte. Ezután beszámoló hangzott el a Délvidéki Mártírium 1944-45 Alapítvány eddigi munkájáról, majd zenés, verses megemlékezéssel és a kopjafánál történő koszorúzással meg Kiss-Rigó László megyés-püspök imájával zárult a megemlékezés.

Turi Tibor